

погляд Юрія Хмельницького, руку Петра Балабухи, що стискає молитовник, виблискуючі лати Петра І, коштовне гаптування вбрання Ганни Полуботок, осадчого Харка, – закінчується пропозицією в якості домашнього завдання спробувати написати свій автопортрет «при свічках», як писали старі майстри. Переконливим у поданні цієї теми є експеримент зі зміною напрямку променя світла (за допомогою звичайного ліхтарика), який наче оживлює трьохвимірний твір скульптури.

Легкість, невимушеність інтерактивного спілкування не виключає, а навіть провокує експромт, імпровізацію. Але його кінцевий результат значною мірою залежить від чітко сформульованих питань і спрямованих у потрібне русло відповідей, що передбачає ретельну підготовку з боку ведучого.

Переваги інтерактивних методів навчання доведено в різних галузях освіти. Сподіваємось, що використання їх у музейній педагогіці також із часом дасть свої результати. Наразі відбувається напрацювання робочого матеріалу: тематичне визначення, підготовка інформаційних блоків, практична апробація дискусійних ходів.

Методи інтерактивного спілкування, що втілено в авторській програмі лекторію ХХМ «Творчі майстерні», направлено на досягнення головного результату – створення атмосфери щирої зацікавленості образотворчим мистецтвом, виховання поваги до музею і праці художника.

Література

1. Амонашвили Ш. А. Здравствуйте, дети! / Ш. Амонашвили. — М. : Просвещение, 1983. — 208 с.
2. Кавтарадзе Д. Н. Обучение и игра: введение в интерактивные методы обучения / Д. Н. Кавтарадзе. — М. : Просвещение, 2009. — 176 с.
3. Павлова О. Г. Народный учитель – учитель для народа / О. Г. Павлова // Universitates. Наука та просвіта. — 2009. — №3. — С. 73–76.

Т. М. Трофименко

Технічні не-можливості: що заважає музею на шляху до майбутнього?

Сьогодні українські музеї стоять перед гострою необхідністю залучення нових потенційних відвідувачів. Із цієї метою створюються нові освітні інтерактивні програми та екскурсії, налагоджується співробітництво

зі ЗМІ, а також робляться спроби впровадження сучасних технічних мультимедійних та інших засобів у роботі музею. Однак на шляху до цих нововведень кожен із музеїв неминуче зустрічає низку перешкод, які переважно є спільними для всіх установ державного підпорядкування. Брак відповідних кадрів (і посад у штатному розписі музею) та відповідного фінансування, що дозволило би придбати та обслуговувати відповідні технічні прилади, відтак, можна вважати головною причиною надто повільного запровадження новітніх технологій у роботі музеїв. Тож наразі можемо говорити тільки про наміри щодо впровадження позитивного досвіду використання мультимедійних технологій та аналіз досвіду колег.

Із досвіду роботи зарубіжних та низки українських музеїв можна назвати значну кількість новітніх технологій, які з успіхом використовуються у виставковій та освітній діяльності. Насамперед це реалізується в організації віртуальних виставок, коли мультимедійні програми дають можливість показати велику кількість експонатів, висвітлити концепцію чи ідею виставки, залучити архівні матеріали різного походження тощо. Віртуальна експозиція могла би бути добрим виходом для музеїв, які мають обмежену кількість виставкових площ, однак для цього потрібен щонайменше сайт, технічні засоби для оцифровки експонатів, зйомки та монтажу роликів, а також співробітник або зовнішній працівник, який би цим займався. Можливість створення віртуальної екскурсії музеєм дає проект газети «День» «Україна Incognita» [4], де на сайті розміщені віртуальні виставки декількох культурних закладів країни, однак ваш заклад має бути цікавим для відвідувачів сайту та авторів проекту (передбачені також певні фінансові витрати). Безперечно, неоціненну допомогу музеям можуть надати волонтери, котрі спеціалізуються на програмуванні, створенні сайтів, відеозйомці тощо, однак досвід показує, що фахівці цих галузей переважно завантажені основною роботою, а ті заохочення, які їм може запропонувати музей, не компенсують зусиль та часу.

Перспективними видаються такі напрями роботи, як створення різноманітних дисків, із яких відвідувач міг би дістати інформацію про тимчасові виставки музею (проект Російського музею «Временные музейные выставки на CD ROM») або дотичну до основної діяльності музею (аудіодиски із записами віршів П. Тичини, які розповсюджує музей-квартира поета в Києві). Ці матеріали можуть з успіхом використовуватися в позамузейному просторі або в так званому «інформаційному просторі» музею. Що ж до використання мультимедіа безпосередньо в експозиції,

то, як свідчать публікації колег, доволі часто це спричиняє проблеми в рецепції відвідувача, насамперед відволікання від реально експонованих об'єктів [1–3].

Достатньо ефективним більшість колег визнають функцію аудіогіда, що дозволяє замінити екскурсовода-людину, однак виникають застереження щодо його використання для дитячої чи підліткової аудиторії, чия увагу важко втримати. Аудіогід знижує рівень інтерактивності: він не може так, як екскурсовод-людина, відповідати на питання, що виникають у відвідувачів під час екскурсії, давати завдання, заохочувати за активність тощо. Додаток, що виконує функцію гіда по експозиції, доречний у великих виставкових залах. У музеях, що мають меншу площу, актуальним технічним нововведенням видаються т. зв. QR-коди (двовимірний штрих-код, що несе в собі інформацію, яка може зчитувати будь-хто за допомогою телефону із вбудованою камерою). Як свідчить перегляд сайту, певна кількість українських музеїв уже долучилися до цієї технології (зокрема, Харківський художній музей) [5]. Її безперечні переваги полягають у безкоштовному розміщенні інформації на сайті, тож труднощі з підтримкою цього сервісу можуть виникати тільки у випадку, коли в музеї не вистачає співробітників, які могли би наповнювати сторінку даними про той чи інший експонат. Крім того, звісно, сервіс передбачає, що відвідувачі мають телефони з підтримкою таких функцій, як зчитування QR-кодів.

Безперечно необхідним є використання комп'ютерних програм у роботі відділів фондів, однак закупівля та обслуговування таких програм теж належать до витрат, які собі може дозволити не кожна установа. Досить часто відділи фондів навіть не забезпечуються необхідним обладнанням, не мають персональних комп'ютерів для співробітників. Опис експонатів, заповнення актів, карткування, внесення записів до інвентарних книг відбувається вручну – тим більше, що Міністерством культури на сьогодні не регламентовано можливість провадження комп'ютерного опису та прийняття на збереження предметів. Роздрук набраних на комп'ютері паспортів, актів, карток є окремою статтею видатків, які музей також досить часто не може собі дозволити.

Власне, фінансовий аспект і становить, як ми вже зазначали на початку, основну не-можливість поширення новітніх технологій у музеї. Частина проблем, що постають перед музеєм, можуть бути розв'язані за допомогою людського ресурсу (скажімо, при підготовці аудіогіда співробітник створює текст екскурсії, волонтер-студент факультету іноземних мов

перекладає її англійською, волонтер-студент театрального факультету начитує, а волонтери-програмісти оцифровують і записують на диск). Однак велика проблема в тому, що бюджетна установа, якою є музей, не має у своєму розпорядженні необхідних коштів. У таких умовах, на жаль, говорити про масове чи активне впровадження новітніх технологій у музейних установах означає видавати бажане за дійсне.

Однак не можна заперечити й того, що кожен український музей, аби вижити, віднаходить шляхи та можливості для модернізації своєї роботи. У Харківському літературному музеї, попри актуальність усіх названих вище проблем, використовуються окремі мультимедійні засоби, що дозволяють урізноманітнювати форми виставкової, освітньої та популяризаторської діяльності. Серед них можна, зокрема, назвати музичний супровід екскурсії «Григорій Сковорода: мандрівка за щастям», перегляд відеофільму під час інтерактивної екскурсії «Аліса в країні див». Найбільш поширеним засобом мультимедіа є слайд-презентація, якою супроводжуються екскурсії в музеї та поза його межами. Найсвіжіший досвід: під час святкування ювілею Василя Еллана-Блакитного в січні 2014 року використовувалася флеш-презентація: 15-хвилинна фото- та відеонарізка кадрів із культурного життя Харкова 1920-х років.

Хоча Харківський літературний музей не має власного сайту, ми компенсуємо це активністю в соцмережах, що дозволяє інформувати потенційних відвідувачів про наші заходи та виставки, реагувати на запити, встановлювати контакти тощо. У довгостроковій перспективі, окрім запуску сайту, плануємо створення універсального інтерактивного мультимедійного простору для дитячих виставок та методичного центру для музейників.

Література

1. Баруткина Л. П. Мультимедиа для посетителей музеев / Л. П. Баруткина [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://design-union.ru/portalnew/noosphera/technology/2287-2012-12-30-19-53-03>. — Название с экрана.
2. Портретная галерея Русского музея «Лица России» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.rusmuseum.ru/images/cms/data/rusmus/flv/exp/Faces_of_Russia/Faces_of_RUSSIA_RU_.pdf. — Название с экрана.
3. Киссель О. М. Музейный посетитель и современные образовательные технологии. Опыт Государственного Русского музея / О. М. Киссель [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://conf.cpic.ru/eva98/rus98exh/Doc/Event02/First/docl02.htm>. — Название с экрана.

4. Музеї он-лайн [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://incognita.day.kiev.ua/exposition/>. — Назва з екрана.
5. <http://museum.qrall.net/ua/>

І. П. Шевцов, А. О. Фененко

Інформаційна система обліку музейних фондів Харківського історичного музею

Швидкий розвиток комп'ютерно-інформаційних технологій створює передумови для формування глобального інформаційного суспільства [1].

У законі «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [16] зазначається, що одним із головних пріоритетів України є побудова інформаційного суспільства. Зокрема, у законі визначена необхідність створення в електронній формі музейних фондів та формування відповідних інформаційних систем «з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечити вільний доступ до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України».

Ці тенденції лежать у фарватері міжнародного руху за «відкритий доступ» [11]. Поряд із забезпеченням вільного доступу громадян до національного культурного надбання, важливим для історичної науки наслідком є оцифрування основної джерельної бази досліджень – документного фонду, що включає архівні, бібліотечні та музейні фонд і створення інформаційних систем для роботи з оцифрованими зібраннями.

Незважаючи на те що впровадження подібних інформаційних систем в практику музеїв України розпочалося ще в 90-х роках ХХ ст. і в тих закладах, де подібні системи працювали, було оцифровано значну кількість інформації [12], загалом на сьогодні лише незначна частина музейних закладів України має діючі інформаційні системи, причому програмне забезпечення, що використовується для створення інформаційних систем, вирізняється значним різноманіттям. Крім іноземних розробок (у першу чергу російських) [18], представлені й українські програмні продукти, часто розроблені на замовлення конкретних музейних закладів. Однак використання різнопланового програмного забезпечення, де часто різняться підходи до опису та представлення даних, обумовлене в тому числі й відсутністю